enstitü sosyal

POLİTİKA NOTU

Aralık 2025 I No. 6

TÜRKİYE'DE ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİN PROFİLİ VE BİR MODEL ÖNERİSİ

POLİTİKA NOTU

Aralık 2025 I No. 6

TÜRKİYE'DE ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİN PROFİLİ ve BİR MODEL ÖNERİSİ

Dr. İpek Coşkun Armağan

düşünceye ilham
değişime yön

TÜRKİYE'DE ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİN PROFİLİ ve BİR MODEL ÖNERİSİ

Dr. İpek Coşkun Armağan

Türkiye, öğretmen yetiştirme alanında köklü tecrübeye sahip ülkelerden biri. Tanzimat'tan bugüne kadar her dönemde, toplumsal ihtiyaçlara uygun mektep tipi öğretmen yetiştirme modelleri arayışı dinamik biçimde sürmüştür. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e uzanan süreçte, Dârülmuallimîn'den başlayarak öğretmen okulları, eğitim enstitüleri, yüksek öğretmen okulları, eğitim fakülteleri ve son olarak Millî Eğitim Akademisi gibi kurumsal yapılar bu arayışın farklı evrelerini temsil eder. Her biri dönemin siyasal, toplumsal ve kültürel koşullarının bir yansıması olarak ortaya çıkmış; öğretmenlik mesleğinin hem zihinsel hem de mesleki temellerini yeniden inşa etmiş ve etmektedir. Her yeni dönemde, öğretmenden beklenen rol yeniden tanımlanmış; öğretmenlik kimi zaman modernleşmenin öncüsü, kimi zaman toplumsal bütünleşmenin taşıyıcısı, kimi zaman da millî kimliğin koruyucusu olarak görülmüştür. Bugün ise öğretmen, dijitalleşen dünyada bilginin anlamını, öğrenmenin doğasını ve insanın değerini yeniden tanımlayacak bir rehber konumundadır. Bu konumunun önemini ve mahiyetini anlamak için özgün bir mesleki profilleme çalışmasına ihtiyaç vardır. Çünkü öğretmenlik gibi kadim bir mesleğin kendine has özelliklerinin korunması ve çağın koşullarına göre güncellenmesi gerekmektedir. Bu politika notu, öğretmenliğin hem kadim hem de çağdaş yönlerini bütüncül şekilde sunan bir profil modeli teklif etmektedir. Teklifin birinci muhatabı öğretmenlerden çok, öğretmen yetiştiren ve istihdam eden kurumlardır. Zira "Nasıl bir öğretmen profili arıyoruz?" sorusuna bütüncül ve tutarlı cevap sunması gereken, kurumların bizatihi kendisidir.

Küresel Dönüşümler ve Türkiye'de Öğretmenlik Mesleğinin Profil İhtiyacı

Günümüzün çocuklarını doğru bilgiyle buluşturmak, onların düşünme, üretme ve ilişki kurma biçimlerini geliştirmek dünden çok daha zorlu bir görev hâline gelmiştir. Bilgiye erişimin sınırsızlaştığı, fakat anlam üretiminin yüzeyselleştiği bir çağdayız. Dolayısıyla öğretmenin mesuliyeti, sadece bilgi aktarmak değil, **doğru bilgiyi yanlıştan ayırmak, yapılandırmak ve anlamlandırmak** olmalıdır.[i] Bu da öğretmenden güçlü **bir kavramsal düşünme, kültürel farkındalık ve değer temelli rehberlik** bekler. Burada esasen bütüncül bir öğretmen profiline işaret edilmektedir. Öğretmen, sürekli öğrenen bir insan olarak kendini yeniledikçe çevresine de yenilenme enerjisi taşır. Bu yaklaşımda öğretmen eğitimi, sadece üniversite sıralarında başlayan bir süreç değil, meslek yaşamının tamamına yayılan bir dönüşüm yolculuğudur. Bu nedenle Millî Eğitim Akademisi gibi kurumlar yalnızca hizmet içi eğitim merkezleri değil, yaşam boyu öğrenme laboratuvarları olarak yapılandırılmalıdır. Ve unutulmamalıdır ki, öğretmenlik mesleğinin profilini belirleyen ve güçlendiren şey öğretmenlerin aldıkları mesleki gelişim programı sayısı değil, bu programların niteliği ve öğretmenlik mesleği profiline uygunluğudur. Dolayısıyla öğretmen yetiştirmede küresel dönüşümlerin sebep olduğu koşulları da (yapay zekâ, öğrenme yoksulluğu, dikkat dağınıklığı ve bağımlılıklar, sosyal duygusal kırılganlıklar) göz önünde bulundurarak mesleki profillemenin yapılması gerekmektedir.

Bu bakımdan, yapılanmalar tasarlanırken aradığımız öğretmen profilinin ne olduğu konusuna da açıklık getirmek gerekir. Öğretmenliğe dair bütüncül ve tutarlı bir profil çalışması, öğretmenin kişisel ve mesleki gelişiminin hangi eksende ilerleyeceğine ışık tutacak temel bir rehber niteliği taşır. 2017 yılında Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından hazırlanan Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri çerçevesi[ii] çalışması bu bakımdan önemli bir adım olmakla birlikte sunulan çerçevenin güncelliğine ilişkin değerlendirme yapılmalı ve daha özgün standartlar belirlenmelidir. Çünkü öğretmenin bilgi, beceri, tutum ve değer alanları birbirinden bağımsız değil, aksine

birbirini tamamlayan ve besleyen bir bütün olarak ele alınmalıdır. Öğretmenlik, bilginin farkındalığa, becerinin pratiğe, tutumun ise şahsiyete dönüştüğü bir insan inşa sürecidir.

Bu bütünlük içinde öğretmenin sahip olması gereken *bilgi,* öğrenme süreçlerini anlama ve yönetme becerisiyle; sahip olması gereken *tutum,* insan onuruna, adalete, empatiye, kültürel, manevi ve evrensel değerlere duyduğu saygıyla biçimlenmelidir. 21. yüzyılın karmaşık toplumsal yapısı ve dijital dönüşümü, öğretmene yalnızca bilgi aktaran bir figür olmanın ötesinde, öğrenmeyi yeniden kurgulayan bir **dönüştürücü rehber** olma sorumluluğu yüklemektedir. Bu dönüşüm karşısında öğretmen, hem çağın yeniliklerine açık, hem de kökleriyle güçlü bir bağ kurabilen bir denge noktası olmalıdır. Dolayısıyla, yetiştirmek istediğimiz **dayanıklı, erdemli, anlamlı ve öğrenmeye açık insan modeli** için, öğretmen profilinin de aynı erdemleri yansıtması gerekir. Türkiye'nin tarihsel birikimini, kültürel çeşitliliğini ve toplumsal önceliklerini göz önünde bulunduran **özgün ve müşterek bir öğretmenlik yaklaşımı,** bugün her zamankinden daha fazla gereklidir. Öğretmen, bu vizyon içinde sadece bilgiyle değil, değerle de şekillenen; yalnızca öğreten değil, öğrenmeyi yaşatan bir öznedir. Bu politika notu, 21. yüzyılın ilk çeyreğinin tamamlandığı süreçte Türkiye ve dünyanın ihtiyaç duyduğu öğretmenlik meslek profilini ortaya koymak için hazırlanmıştır.

Türkiye'de Öğretmenlik Mesleğinin Profili için Model Önerisi

Çalışma hem öğretmen yetiştirme perspektifinde gerek duyulan yenilenmeye dikkat çekmekte, hem de öğretmenlik mesleğinin kendine has özelliklerini vurgulamaktadır. Öğretmeni güçlü kılmak için oluşturulması gereken bağlama dikkat çekerken özellikle öğretmen yetiştirme, seçme ve geliştirme süreçlerinde bütüncül profil perspektifinden hareket edilmesini önermektedir.

Şekil 1. Öğretmenlik Mesleği Profili Model Teklifi

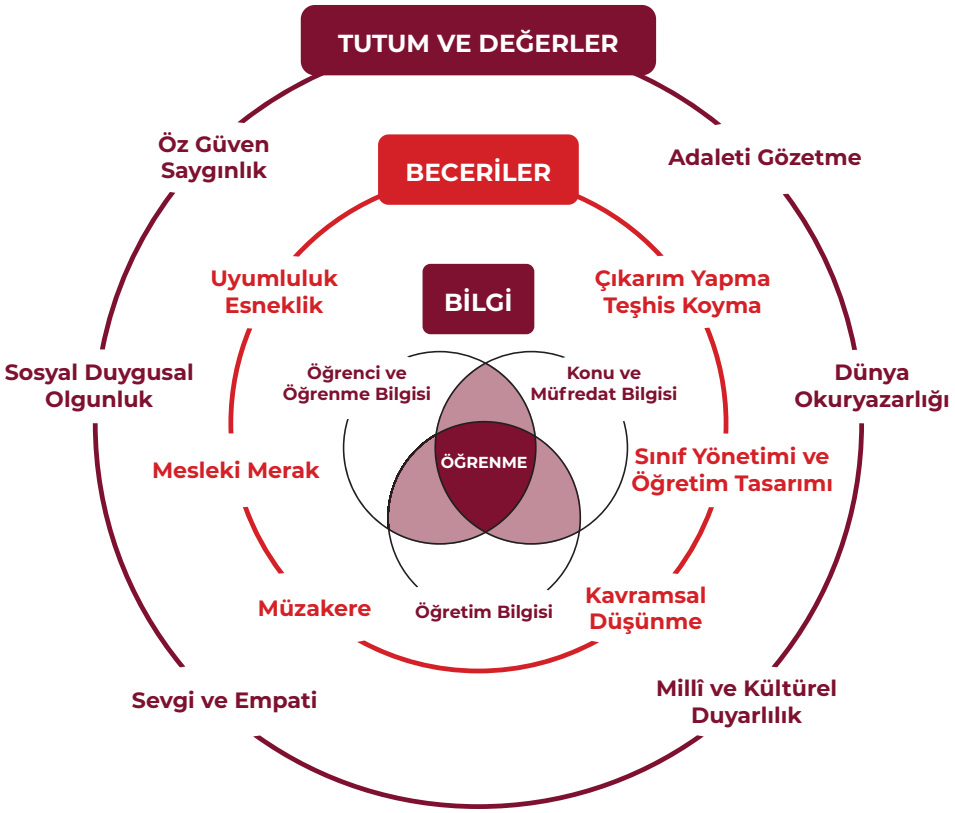

Öğretmenlik Bilgisi: Öğrenme Merkezli Öğretmen

Sadece öğrenci merkezli bir yaklaşım öğretmenlik mesleğine sınırlılıklar getirebilir, öğrenmenin doğasını tam anlamıyla sınıfına yansıtmasında öğretmene engel teşkil edebilir. Çünkü öğrenme sadece öğrenci özelinde gerçekleşen tek yönlü bir yaklaşım değil, çok yönlü bir etkileşim alanıdır. Dolayısıyla tek aktörlü bir planlamadan ziyade bu etkileşimin dinamiklerinin her bir unsurunu barındıran bir yaklaşım, öğretmen için daha kapsayıcı ve kolaylaştırıcı olacaktır. Bu bakımdan öğrenmeyi merkeze almak öğretmen için daha kullanışlı ve etkili bir yöntem olacaktır.

Öğrenme merkezli yaklaşımda öğretmen bireysel, sosyal, kültürel ve pedagojik koşulları dikkate alarak sınıfında tam öğrenmeyi hedefler. Yaklaşım, öğrenmenin biyolojik, sezgisel, çevresel ve sistemsel boyutlarının farkında olmayı gerektirir. Bu perspektif öğretmenin sınıfını müşterek bir öğrenme ortamına dönüştürmesine ve nihayetinde birlikte öğrenme imkânlarını en verimli şekilde kullanmasına olanak sağlar. Öğrenme merkezli yaklaşım, öğrenme süreçlerini istikrarlı şekilde geri bildirimle beslemeyi düzenler. Bu döngü öğrenmenin yörüngesini oluşturur. Öğrenme sürecinde düzenli şekilde geri bildirim alan öğrenci öğrenme eksiklerini, öğretmen ise öğretim yaklaşımlarını ve içeriklerini gözden geçirme fırsatı yakalar. Nihayetinde öğrenmeyi merkeze alan bu yaklaşım öğrencilerin yaşına ve gelişimine uygun tam öğrenme koşullarının oluşturulmasını sağlar.

Bugün öğrenme süreçleri öğretmenler için önceki yıllara nazaran daha zorlaşabiliyor. Çünkü her ne kadar sözde bilgiye ve eğitime erişim konusunda imkânlar artmış olsa da **kalıcı ve tam öğrenmeyi** sağlamak için gerekli nörobilimsel ve dilbilimsel hazırbulunuşluk öğrencilerde daha sınırlı olabiliyor. Bunun temelde iki nedeni var: İlk olarak dijitalleşmenin ve ekran maruziyetinin getirdiği dikkat dağınıklığı, ikincisi ise aile üyelerinin sayısının azalması ve yine ekranlarla yaşam nedeniyle aile içi dilsel etkileşimin zayıflaması, sosyal öğrenme ortamlarının sınırlanmasıdır.

Dolayısıyla tüm bu koşullarda öğrenmenin doğasında da bazı değişiklikler söz konusudur. Eğitim, bilgi aktarımından çok, bilgiyi dönüştürme sanatıdır. Bu sanatın ustası olan öğretmen, yalnızca öğreten değil, öğrenmenin doğasını anlayan kişidir. Bir öğretmenin etkili olabilmesi için sahip olması gereken bilgi, üç temel ilke etrafında şekillenir: (1) **öğrenci ve öğrenme bilgisi,** (2) **konu ve müfredat bilgisi,** (3) **öğretim bilgisi.** Bu üçlü yapı, öğretmenlik mesleğinin epistemolojik omurgasını oluşturur; biri eksik olduğunda öğretim süreci bütünlüğünü kaybeder.

Öğrenci ve öğrenme bilgisi, öğretmenin mesleğinin kalbidir. Her öğrencinin öğrenme biçimi, ilgi alanı, motivasyonu ve yaşam deneyimi birbirinden farklıdır. Bu farklılıkları tanımak, öğrenmeyi

anlamanın ön koşuludur. Öğretmen, gelişim psikolojisi, bilişsel süreçler, dikkat, hafıza ve öğrenme stilleri konularında derin bir kavrayışa sahip olmalıdır. Öğrenciyi sadece akademik bir varlık olarak değil, duygusal ve sosyal yönleriyle bir bütün olarak görmek gerekir. Öğrencinin nasıl düşündüğünü, neden dolayı zorlandığını, hangi durumlarda öğrenmeye direndiğini ya da motive olduğunu anlamak, öğretmenin sınıf içi stratejilerini belirler. Bu bilgi, öğretmene "herkes için aynı eğitim" yerine, **her öğrenci için uygun öğrenme yolu** tasarlama becerisi kazandırır.

Konu ve müfredat bilgisi ise öğretmenin zihinsel derinliğini temsil eder. Öğretmen, öğrettiği konunun yalnızca içeriğini değil, felsefesini, tarihini ve toplumsal bağlamını da bilmelidir. Konuya hâkimiyet, öğretmenin öz güvenini ve öğrencinin güvenini besler. Bu anlayış doğrultusunda müfredat bilgisi; öğretmenin konuları birbiriyle ilişkilendirme, öğrenme hedeflerini anlamlandırma ve disiplinler arası bağlantılar kurma becerisini güçlendirir. İyi bir öğretmen, müfredatı sadece takip etmez; onu **yaşayan bir metne** dönüştürür. Bu sayede ders, soyut bir bilgi aktarımından çıkar; öğrencinin dünyasına dokunan anlamlı bir öğrenme deneyimine dönüşür.

Üçüncü boyut olan **öğretim bilgisi,** diğer iki alanın pratik karşılığıdır. Öğretim bilgisi, "ne öğreteceğini" bilmenin ötesinde, "nasıl öğreteceğini" bilmektir. Bu bilgi; pedagojik yaklaşımları, sınıf yönetimini, ölçme ve değerlendirme stratejilerini kapsar. Öğretmen, bir konuyu öğrencinin yaşına, ilgisine, ön bilgisine ve kültürel bağlamına göre uyarlayabilmelidir. Ayrıca, çağın gerektirdiği dijital araçları, yaratıcı öğretim yöntemlerini ve etkileşimli öğrenme tekniklerini etkin biçimde kullanmalıdır. Öğretim bilgisi, öğretmenin içeriği bir sanatçının malzemesi gibi işleyebilmesini sağlar. Bilgi soyutluktan somutluğa, kitaptan yaşama taşınır.

Sonuçta bu üç bilgi alanı, öğretmeni "bilgiyi taşıyan" olmaktan çıkarır; "bilgiyi yaşatan, ilişkilendiren" bir rehbere dönüştürür. Etkili öğretmenlik, bu üç alanın ahenk içinde birleştiği bir ustalıktır. Çünkü öğretmen, sadece bilen değil, **öğrenmeyi bilen** kişidir.

Öğretmenlik Becerileri: Düşünen, Anlayan ve Dönüştüren Öğretmen

Öğretmen ne dün ne de bugün sadece bilgi aktarıcı rolü ile var olmamıştır. Öğretmen, bilgiyi aktarmakla kalmaz; anlamı, ilişkiyi ve dönüşümü yönetir. Eğitim ise, sadece bilgi hareketliliği değil, insanın kendini ve dünyayı anlamlandırma yolculuğudur. Bu yolculukta öğretmen, öğrencinin hayatında bir rehber, bir anlam kurucu ve bir dönüşüm aracıdır. Uluslararası alan yazınında öğretmen yetiştirme modellerine bakıldığında daha çok (i) sınıf içi yeterlilik/beceri modelinin, (ii) yansıtıcı uygulayıcı modelin ve (iii) eleştirel yansıtıcı "dönüştürücü" modelin ön plana çıktığı görülmektedir.[iii] Ancak tüm bu modellerin gözetildiği daha bütünleşik bir yaklaşıma ihtiyaç söz konusudur. 21. yüzyılın öğretmeni artık yalnızca müfredatı uygulayan değil, bilgiyi yorumlayan, öğrenciyi anlamlandıran, kurumları dönüştüren bir **sosyal müzakerecidir.** Bu yeni çağın öğretmenlik profilinde bütünleşik bir yaklaşımla altı temel beceri ön plana çıkar: çıkarım yapma ve teşhis koyma, sınıf yönetimi ve öğretim tasarımı, kavramsal düşünme, müzakere, mesleki merak ve uyumluluk-esneklik.

Çıkarım yapma ve teşhis koyma becerisi, öğretmenin görünmeyeni görme yeteneğidir. Öğrencinin sessizliğinde taşıdığı kaygıyı, bir hatasındaki öğrenme stratejisini ya da bir davranış değişikliğinin ardındaki duyguyu fark edebilmek, öğretmenin sezgisel becerilerini gösterir. Bu beceri, sınıfı sadece bilgiyle değil, duygusal iklimiyle de okuyabilmeyi sağlar. İyi bir öğretmen, gözlemle tanılar; tanıyla yön verir.

Sınıf yönetimi ve öğretim tasarımı bu farkındalığın somut hâle geldiği alandır. Öğretmen, her öğrencinin öğrenme biçimini, hazırbulunuşluğunu ve ilgi alanlarını dikkate alarak farklı öğrenme yolları tasarlar. Bu süreç, öğretmenin sanatıyla biliminin buluştuğu yerdir; pedagojik yaratıcılığın merkezidir. Planlama artık sabit bir çizelge değil, öğrenme deneyimini kişiselleştiren dinamik bir tasarımdır.

Kavramsal düşünme, öğretmenin bilgi parçaları arasında ilişki kurabilme ve anlamlandırma becerisidir. Olayları, olguları ve

kavramları bağlamsal olarak düşünebilen öğretmen, öğrencisine "neden" ve "nasıl" sorularını sormayı öğretir. Kavramsal düşünen öğretmen, müfredatın ardındaki anlamı keşfeder ve öğrencisine de bu anlam yolculuğunda eşlik eder. Kavramsal düşünme, öğretmenin zihinsel hazır oluşu ve bunu sınıfa yansıtabilmesi için gerekli temel yetkinliktir. Kavramları tanımlayabilme, ilişkilendirebilme, bağlamında kullanabilme, farklı bağlamalara uyarlayabilme ve uyumsuzlukları ortaya koyabilme, kavramsal düşünmenin koşullarıdır. Bu koşullarla gelişmiş bir öğretmenin öğretim ve sınıf yönetimi becerileri gelişir, öğrenme yoksunlukları ile daha etkin ve sürekli mücadele edebilir.

Müzakere becerisi, öğretmenliğin en insani ve dönüştürücü boyutudur. Öğretmen, her gün öğrencilerle, velilerle, meslektaşlarla, yöneticilerle ve zaman zaman sistemle müzakere eder. Ancak bu müzakere bir "çatışma yönetimi" değil, **ortak anlam üretimi** sürecidir. Öğretmen, empati ve iletişim becerilerini kullanarak farklı bakış açılarını buluşturur; uzlaşı zemini oluşturur. Öğrencilerle kurduğu diyalog, onların düşüncelerini özgürce ifade etmesine olanak verir; velilerle kurduğu ilişki, güvene ve saygıya dayanır; meslektaşlarıyla yürüttüğü müzakere, kolektif öğrenmeyi güçlendirir. Müzakere, öğretmenin hem pedagojik hem de etik rehberliğinin dilidir. Bir iletişim biçimi değil, bir **kültür inşasıdır.** Çünkü öğrenme, aslında sürekli bir müzakeredir: fikirlerle, değerlerle, duygularla...

Mesleki merak, öğretmenin yenilenme enerjisidir. Merak, öğrenme aşkını diri tutar. Yeni teknolojilere, pedagojik yaklaşımlara, kültürel değişimlere açık bir öğretmen, yalnızca öğrencisine değil, kendi mesleğine de hayat verir. Merak etmeyen öğretmen, durağanlaşır; merak eden öğretmen, her gün yeniden doğar.

Son olarak, **uyumluluk ve esneklik,** tüm bu becerileri yaşatan dinamik ruhtur. Değişen toplumsal koşullar, farklı öğrenme profilleri, dijital ve teknolojik dönüşümler karşısında öğretmen direnmek yerine uyum sağlar; ancak bu uyum pasif bir kabulleniş değil, **aktif bir yeniden inşa** sürecidir. Özetle, bugünün öğretmeni sahip olduğu bilgi ile yetinen bir profil sergilemez; bu çağın öğretmeni **müzakere eden, düşünen, tasarlayan ve dönüştüren bir entelektüel liderdir.**

Öğretmenin Tutum ve Değerleri: Bilgiden Bilgeliğe Yolculuk

Öğretmenlik, bir meslekten çok daha fazlasıdır; o, insanı biçimlendirme, toplumu dönüştürme ve medeniyeti taşıma sorumluluğudur. Bir öğretmen yalnızca bilgi aktaran değil, adaletin, sevginin, vicdanın ve bilincin temsilcisidir. Öğretmenin her davranışı, her sözü, hatta suskunluğu bile bir değer taşır. Bu nedenle öğretmenliğin özü, akademik yeterliklerden **önce ahlaki tutum ve insani değerlerde** yatar. Günümüzün karmaşık, çok kültürlü ve hızla değişen dünyasında öğretmenin rehberliğini anlamlı kılan altı temel değer bu bütünlüğü oluşturur: adaleti gözetme, öz güven ve saygınlık, sosyal duygusal olgunluk, sevgi ve empati, millî ve kültürel duyarlılık, dünya okuryazarlığı.

Öğretmenliğin ilk değeri **adaleti gözetmedir.** Adalet, öğrenciler arasında hakkaniyeti ve güven duygusunu tesis eden bir temel ilkedir. Adil bir öğretmen, öğrencilerinin farklılıklarını tanır; bu farklılıkları dezavantaj değil, zenginlik olarak görür. Bir öğrencinin sessizliğini dikkate alır, diğeri kadar konuşma hakkına sahip olduğunu bilir. Not verirken sadece sonuca değil, gösterilen çabaya, niyete ve ilerlemeye bakar. Eğitimde adalet, yalnızca herkese aynı şeyi vermek değildir; her öğrencinin ihtiyacına göre adil öğrenme imkânı sağlamaktır. Çünkü adalet, öğrenmenin en güçlü motivasyonudur. Sınıfta adalet hissi varsa, öğrenciler korkmadan soru sorar; hatalarını dürüstçe paylaşır, güvenle öğrenir.

Adaletin teminatı olan öğretmen, aynı zamanda **öz güven ve saygınlık** sahibi kişidir. Öz güven, öğretmenin kendine, bilgi birikimine ve öğretme gücüne duyduğu inançtır. Bu inanç, kibirden değil, sürekli öğrenme iradesinden doğar. Öğretmen kendi değerini bilen bir insan olduğunda, öğrencilerinin de kendi potansiyellerine inanmasına zemin hazırlar. Saygınlık ise başkaları tarafından tanınan bir statü değil, tutarlılıkla kazanılan bir itibardır. Öğretmen, davranışıyla, diliyle, kararlarıyla güven telkin ettiğinde saygı doğar. Çünkü öğrenciler sadece söylediklerimizi değil, kim olduğumuzu öğrenirler.

Öğretmenlik, aynı zamanda yüksek düzeyde **sosyal duygusal olgunluk** gerektirir. Eğitim, yalnızca bilişsel bir süreç değil, duygusal

bir etkileşimdir. Her öğrencinin arkasında bir hikâye, bir kırılma, bir potansiyel saklıdır. Öğretmenin duygusal zekâsı, bu hikâyeleri fark etmesini sağlar. Sosyal duygusal olgunluk; duygularını tanıyan, tepkilerini dengeleyebilen, öfkesini yönetebilen öğretmenlerin erdemidir. Böyle öğretmenler, öğrencilerinin korkularını yatıştırır; kaygılarını anlar, başarısızlıklarını kişilikle özdeşleştirmeden destek olur. Bu olgunluk, sadece bireysel bir beceri değil, pedagojik bir değerdir; çünkü öğrenme ancak **duygusal güven ortamında** gerçekleşir. Öğrenci, hata yapmaktan korkmadığı bir sınıfta gelişir. Sosyal duygusal olgunluğu yüksek öğretmen, bu güvenli alanın mimarıdır.

Bu güvenin kalbinde **sevgi ve empati** vardır. Sevgi, öğretmenliğin en sessiz ama en güçlü enerjisidir. Gerçek öğretmen sevgisi, koşulsuz bir kabuldür; öğrenciyi başarısına ya da sosyal koşullarına göre değil, varlığına göre değerli görmektir. Bu, aynı zamanda öğrenciyi bulunduğu ortama, okuluna, sınıfına ait hissettirmeyi de getirir. Çünkü öğrenci bulunduğu ortama ait hissedemediğinde yalnızca iyi oluşu değil, öğrenme süreçleri de olumsuz etkilenir. Empati ise sevginin akılla buluşmuş biçimidir: Öğrencinin gözünden bakabilmek, onun hislerini anlamak, sessizliğini duymaktır. Sevgi ve empati bir araya geldiğinde öğretmen, öğrencinin hayatına dokunan, içsel motivasyonu uyandıran bir rehber olur. Her çocuk, kendisine inanıldığında öğrenir. Öğretmen inandığında, çocuk dünyayı yeniden keşfeder.

Bir öğretmenin rehberliği, köksüz olamaz. Bu yüzden **millî ve kültürel duyarlılık,** öğretmenliğin değer boyutunda vazgeçilmezdir.[iv] Öğretmen, kültürün sürekliliğini sağlayan bir hafıza taşıyıcısıdır. O, yalnızca bilgiyi değil, milletin hafızasını, değerlerini, tarihini ve estetik duyarlılığını da yeni kuşaklara aktarır. Millî duyarlılık, dar bir aidiyet değil, topluma karşı sorumluluk bilincidir. Köklerini bilen öğretmen, dünyaya daha güçlü açılır. Kendi kültürünü tanımayan öğretmen, başkalarının kültürüne saygı geliştiremez. Bu nedenle kültürel duyarlılık, kimlik bilincini korurken kültürel çeşitliliğe saygı duymayı da öğretir. Öğrenciye, “biz” olmanın öz güvenini hissettirirken “öteki”ne karşı merhametli bir bakış kazandırır.

Öğretmenlik mesleğinin değerleri yalnızca yerel dinamiklerle şekillenmez; **dünya okuryazarlığı** çağın öğretmenine evrensel bir bilinç kazandırır.[v] Dünya okuryazarlığı, öğretmenin kendi kültürünün ötesine geçip farklı kültürleri, dilleri, inançları ve yaşam biçimlerini anlayabilme kapasitesidir. Bugün eğitim, sömürgecilikten göç hareketlerine, iklim değişikliğinden dijital dönüşüme, yoksulluktan gelir eşitsizliğine kadar küresel sorunların çözümüne katkı sunabilecek bir bilinç inşa etmekle yükümlüdür. Dünya okuryazarı bir öğretmen, öğrencilerine sadece "ülkesinin vatandaşı" olmanın yanı sıra **insanlığın ortak geleceğinin sorumlusu** olmayı öğretir. Bu bilinç, farklılıklar arasında köprü kuran, dayanışmayı ve barışı önceleyen bir eğitim kültürü oluşturur.

Öğretmen, tüm bu değerleri davranışlarında görünür kıldığında, bilgiyle ahlak arasında bir denge kurar. Adaleti gözeten, öz güveniyle saygınlığını koruyan, duygusal olgunluğuyla güven veren, sevgisiyle birleştiren, kültürüyle köklenen, dünyaya açık öğretmen... İşte bu öğretmen, çağımızın en kıymetli rehberidir. Çünkü o, insanın aklını eğitirken kalbini de besler; insanı geliştirirken toplumu dönüştürür. Gerçek eğitim, yalnızca öğrenmeyi değil, **erdemli insan olmayı** öğretir. Erdemlerin sınıfa ve okula döndüğü bir ortamda erdemli bir topluma dönüşme ideali gerçekliğe daha yakındır.

Sonuç ve Uygulama Önerileri

Öğretmenlik mesleği, bir toplumun entelektüel ve ahlaki varlığını yeniden üreten en stratejik alandır. Türkiye'nin köklü öğretmen yetiştirme mirası, bugünün küresel dönüşümleriyle birleştiğinde, yeni bir mesleki profil anlayışına duyulan ihtiyacı daha da görünür kılmaktadır. Dijitalleşme, yapay zekâ, dikkat dağınıklığı, öğrenme yoksulluğu ve sosyal duygusal kırılganlıklar, öğretmenliği sadece pedagojik bir meslek değil, aynı zamanda insanlık bilincini koruma görevi hâline getirmiştir.

Bu çalışmada sunulan öğretmenlik profili modeli; bilgi, beceri, tutum ve değer alanlarını bütüncül biçimde ele alarak, öğretmenliğin sadece "ne bildiğiyle" değil, "kim olduğu" ve "nasıl davrandığıyla" da tanımlanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Öğretmenlik bilgisi, öğrenmenin doğasını anlamaya; beceriler, öğrenmeyi tasarlamaya ve dönüştürmeye; değerler ise öğrenmeyi insanileştirmeye hizmet eder. Böylece öğretmen, yalnızca bir uygulayıcı değil, öğrenmenin ekosistemini yöneten bir dönüştürücü aktör hâline gelir.

Modelin uygulama alanlarına öğretmen yetiştiren ve istihdam eden kurumlar dâhildir. Bu noktada öğretmenliğin mesleki profiline uygun şekilde yüksek öğretim kurumlarına öğrenci seçimi ve bu öğrencileri öğretmenlik mesleğine uygun göstergeler ışığında hazırlama öğretmen yetiştirme kurumlarının sorumluluğundadır. Beraberinde öğretmen adaylarının mesleğe başlama, mesleki gelişim ve mesleki kariyer süreçlerinde öğretmen istihdamı yapan (başta MEB olmak üzere) kurumların tüm değerlendirme süreçlerinde mesleki profil çalışmalarından ve ilgili göstergelerden yararlanması önemlidir. Bu noktada özellikle göstergelerin (bkz. Öğretmenlik Mesleği Profili: Alt Göstergeler), aday

ve deneyimli öğretmenler için gerek yazılı gerekse sözlü değerlendirmelerde farklı ağırlıklandırma yöntemleri ile kullanılması işlevsel olacaktır. Uygulamaya dönük örnek tasarımlar, Enstitü Sosyal tarafından çalışmanın akabinde kamuoyuyla paylaşılacaktır.

Bu model, Türkiye'nin eğitim sisteminde kökleriyle bağ kuran ama aynı zamanda evrensel gelişmelere açık bir öğretmenlik anlayışını güçlendirmeyi hedefler. Öğretmenlik, bilgiyle ahlakı, teoriyle pratiği, bireysel farkındalıkla toplumsal sorumluluğu birleştiren bütüncül bir mesleki kimlik olarak ele alınmalıdır. Öğretmenin entelektüel derinliği, duygusal olgunluğu ve değer bilinci, öğrencinin yalnızca öğrenme başarısını değil, insan olma yolculuğunu da şekillendirir. Sonuç olarak, Türkiye'nin geleceği, bu niteliklerle donatılmış öğretmenlerin omuzlarındadır.

ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ PROFİLİ

Alt Göstergeleri

BİLGİ	**Öğrenci ve Öğrenme Bilgisi**	Öğrencinin hazırbulunuşluğunu tespit etme
		Öğrenmenin nörobiyolojisini öğrenme
		Öğrenme güçlüklerini tespit etme
		Dil ve öğrenme gelişimini izleme ve müdahale etme
		Öğrencinin sosyoekonomik arka planını bilme
	Konu ve Müfredat Bilgisi	Öğretilen alanın bilgisine hâkim olma ve disiplinler arası bağlantı kurma
		Müfredat bilgisine hâkim olma
		Alan bilgisinin pedagojik temellerine hâkim olma
		Alanla uyumlu teknoloji kullanım bilgisine hâkim olma
	Öğretim Bilgisi	Sınıf yönetimi bilgisine ve uygulamasına hâkim olma
		Farklılaştırma ve zenginleştirme bilgisine hâkim olma
		Ölçme ve değerlendirme bilgisine ve uygulamasına hâkim olma
		Öğretimde tamamlayıcı dijital imkânları ve yapay zekâ araçlarını etkin kullanma

BECERİ		
	Çıkarım Yapma ve Teşhis Koyabilme	Öğrenme yörüngelerini tespit etme
		Öğrenme kanıtlarına göre dersini güncelleme ve eylem araştırması yapabilme
		Öğrenme engellerini tespit etme
		Kendini geliştirmesi gereken yerleri teşhis etme
		Öğrenciye öğrenme sorumluluğu kazandırabilme
	Sınıf Yönetimi ve Öğretim Tasarımı	Öğrenme merkezli ve merak temelli ders tasarımı yapma
		Biçimlendirme
		Açıklama getirebilme
		Öğrenmeyi izleme
		Geri bildirim verme
	Kavramsal Düşünme	Müfredat ve ders kitaplarındaki kavramları bağlamına uygun şekilde tanımlayabilme
		Karmaşık kavramları basit anlatabilme ve somutlaştırabilme
		Kavramsal ilişkileri, benzerlikleri ve farklılıkları tanımlayabilme
		Kavram kullanımlarının doğruluğunu ve güvenirliğini tespit edebilme

	Müzakere	Meslektaşlarla müzakere edebilme
		Okul yönetimi ile müzakere edebilme
		Öğrencilerle müzakere edebilme
		Velilerle müzakere edebilme
		Dış paydaşlarla müzakere edebilme
	Mesleki Merak	Gözlem yapma
		Dikkatli dinleme
		Soru sorma
		Analiz yapma ve ilişkilendirme
	Uyumluluk & Esneklik	Öğrenen ile öğretilen arası uyumluluğu kurma
		Farklı öğrenme seviyelerinden öğrencilerle ders yapabilme
		Farklı sınıf mevcutlarında eğitim öğretim yapabilme
		Çevresel şartlar, maliyet ve zamana uyumlu ders yapabilme
		Dijital yeniliklere açık olma, uygun olanı sınıfına uyarlama

TUTUM VE DEĞERLER

Öz Güven & Saygınlık	Alan bilgisinde kendini yeterli hissetme
	Öğretim yöntemleri ve becerilerinde kendini yeterli hissetme
Sosyal Duygusal Olgunluk	Duygularını yönetme
	Güvenilir olma
	Nezaket gösterme
	Sorumluluk alma
	Öz düzenleme
Sevgi ve Empati	Çocuk sevgisi ve aidiyet oluşturabilme
	Meslek sevgisi
	Çocukların sosyoekonomik ve kültürel arka planına ve özel durumlarına empati gösterebilme
Millî ve Kültürel Duyarlılık	Türkçeyi düzgün ve etkili konuşma
	Manevi değerleri ve inançları bilme, koruma, duyarlılık oluşturma
	Millî değerleri bilme, koruma, duyarlılık oluşturma
	Kültürel değerleri bilme, koruma, duyarlılık oluşturma
Dünya Okuryazarlığı	Alanındaki uluslararası gelişmelerden haberdar olma
	Dünyadaki iyi örnekleri, kültürel uyumluluğu gözeterek sınıfına uyarlayabilme
	Dünyadan meslektaşları ile etkileşimde olma
Adaleti Gözetme	Farklı öğrenme hızlarına sahip çocuklara adil davranma
	Farklı sosyoekonomik arka plandan çocuklara adil davranma
	Bütünleştirmede olan çocuklara adil davranma
	Meslektaşlarına adil davranma

Faydalanılan Kaynaklar

[i]Darling-Hammond, L. (2017). Teacher education around the world: What can we learn from international practice? *European Journal of Teacher Education, 40(3),* 291-309. https://doi.org/10.1080/02619768.2017.1315399

[ii]T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. (2017, 1 Aralık). *Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri* [PDF dosyası]. Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü. https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/11115355_YYRETMENLYK_MESLEYY_GENEL_YETERLYKLERY.pdf

[iii]European Commission. (2005). *Common European principles for teacher competences and qualifications.* Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Retrieved from https://www.cedefop.europa.eu/en/news/common-european-principles-teacher-competences-and-qualifications

[iv]Gümüş, A. (2022). *Twenty-First-Century Teacher Competencies and Trends in Teacher Training.* In Y. Alpaydın & C. Demirli (Eds.), Educational Theory in the 21st Century (pp. 243-267). Maarif Global Education Series. Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-981-16-9640-4_11

[v]Tikly, L., Barrett, A. M., Batra, P., Bernal, A., Cameron, L., Coles, A., Juma, Z., Mitchell, R., Nunes, N. A., Paulson, J., Rowsell, J., Tusiime, M., Vejarano, B., & Weldemariam, N. (2022, September). *Decolonising teacher professionalism: Foregrounding the perspectives of teachers in the Global South* (Bristol Working Papers in Education No. 04/2022). School of Education, University of Bristol. https://doi.org/10.5281/zenodo.7097105

www.enstitusosyal.org